

İklim Değişikliği ve Ormanlar Arasındaki İlişkinin Medyadaki Yeri

Erdoğan ATMIŞ^{1,*}, Doğanay TOLUNAY², Damla YILDIZ³

¹ Bartın Üniversitesi, Orman Fakültesi, Orman Mühendisliği Bölümü, 74100, BARTIN

² İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Orman Fakültesi, Toprak İlmi ve Ekoloji Anabilim Dalı, 34473 Bahçeköy-Sarıyer, İstanbul

³ Karabük Üniversitesi, Orman Fakültesi, Orman Mühendisliği Bölümü, 78050, Karabük

Makale Tarihiçesi

Gönderim: 30.03.2022

Kabul: 04.09.2022

Yayın: 15.12.2022

Araştırma Makalesi

Öz – Ormanların iklim değişikliğindeki rolünün toplum tarafından daha iyi anlaşılmasını sağlayacak çalışmalara ihtiyaç vardır. Bunun için medya önemli bir araçtır. Bu çalışma; iklim değişikliğiyle ormanlar ve ormansızlaşma arasındaki ilişkiyi medya aracılığıyla ortaya koymak ve bu haberlerin yeterliliğini sorgulamak amacıyla yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda; Türkiye’de seçilen altı gazetenin internet sitelerinde yer alan küresel iklim değişikliği ile ilgili haberlerin, Ocak 2009-Aralık 2018 tarihleri arasındaki 10 yıllık süreçte yıllar içindeki dağılımı ve bu haberlerdeki ormansızlaşmayla iklim değişikliği arasında kurulan ilişkiler incelenmiştir. Bulgulara göre; iklim değişikliği haberlerinin son yıllarda artış eğilimi içerisinde olduğu, fakat bu haberler içinde; “Orman, ağaç, bitki, biyolojik çeşitlilik, ormansızlaşma, yeşil alan vb.” haberlerin oranının sadece %12,4 oranında yer aldığı ortaya çıkmıştır. Ormanları veya ormansızlaşmayı ilişkilendiren haberlerin medyada yeterince yer bulmadığı, bundan öte sadece medyanın değil, dernek, vakıf ve platformlar ile uzman ve akademisyenlerin de ormanlarla iklim değişimi ilişkisini yeterince kuramadığı veya medya ve kamuoyuyla pek paylaşmadığı düşüncesine varılmıştır.

Anahtar Kelimeler – Gazete, haber, internet, ormancılık, Türkiye.

The place in Media of the Relationship Between Climate Change and Forests

¹Department of Forest Engineering, Faculty of Forestry, Bartın University, Bartın, Turkey

²Department of Forest Engineering, Faculty of Forestry, İstanbul-Cerrahpaşa University, Bartın, Turkey

³Department of Forest Engineering, Faculty of Forestry, Karabük University, Bartın, Turkey

Article History

Received: 30.03.2022

Accepted: 04.09.2022

Published: 15.12.2022

Research Article

Abstract – There is a need for studies that will enable society to better understand the role of forests in climate change. For this, the media is an essential tool. This article was made to reveal the relationship between climate change, forests, and deforestation through the media and question this news's adequacy. For this purpose, The distribution of the information on global climate change on the websites of six selected newspapers in Turkey over the ten years between January 2009 and December 2018 and the relations between deforestation and climate change in this news was examined. According to the findings, climate change news has increased in recent years. However, within this news, the rate of information about “Forest, trees, plants, biodiversity, deforestation, green space, etc.” is only 12.4%. It is concluded that the news related to forests or deforestation has not received enough coverage in the media and that not only the press but also associations, foundations, platforms, experts, and academics could not adequately establish the relationship between forests and climate change or shared them with the media and the public.

Keywords – Newspaper, news, internet, forestry, Turkey.

¹ eatmis@bartin.edu.tr

² dtolunay@iuc.edu.tr

³ damlayildiz@karabuk.edu.tr

*Sorumlu Yazar / Corresponding Author

1. Giriş

Küresel risklerin politik patlayıcılığı, büyük ölçüde, onların kitle iletişim araçlarındaki yeniden sunumlarının bir işlevi olarak ortaya çıkmaktadır. Küresel riskler, medyada sahnelendiğinde, “kozmpolit olaylar” haline gelebilir (Beck, 2010). Küresel iklim değişikliği konusu da son yıllarda sıkça gündeme gelmektedir. Bu süreçte medyanın iklim değişikliği konusundaki yaklaşımı önem kazanmaktadır. Bu nedenle iklim biliminin medyada nasıl sunulduğunu inceleyen araştırmaların kapsamını yeni ülkelere yayıp, ülkelerarası karşılaştırmaları daha fazla yaparak bu çalışmaların kapsamını geliştirmeye gereksinim olduğu belirtilmektedir (Uzelgün ve Castro, 2014). Örneğin; Toros (2018); ilgili çalışmada katılımcıların iklim değişikliği hakkında bilgiye erişim mecrası olarak ilk sırada ve en yüksek oranda (%81,25) “İnternet ortamındaki gazeteler” cevabını verdiğini belirterek; iklim değişikliği konusunun medyada özellikle internet ortamındaki gazetelerde yer bulmasının önemini ortaya koymaktadır. Gerçekten de küreselleşen dünyada önemli kitle iletişim araçlarından biri olan ve bilginin ulaşılması ile yayılması hususunda yaygın ve etkin olarak kullanılan internet, medya sektörü için de önemli bir araç olarak yerini almıştır.

İklim değişikliğinin bilim ve uygulama boyutunda medyada ne şekilde yer aldığına ilişkin analizler; Birleşik Krallık'ta (Boykoff ve Mansfield, 2008; Gavin, 2009), ABD'de (Boykoff ve Boykoff, 2007), Hindistan'da (Billett, 2010), Japonya'da (Sampei and Aoyagi-Usui, 2009) ve Almanya'da (Arlt ve ark., 2011; Weingart ve ark., 2000) farklı yazarlar tarafından yapılmıştır. ABD'deki iklim değişikliği haberleriyle ilgili medya merkezli çalışmalar, medyada iklim değişikliğinin varlığına ilişkin hem uyarıcı hem de daha şüpheci seslerin ilgi gördüğünü göstermiştir. Örneğin; 1987 ve 1997 yılları arasında gazeteleri analiz eden Brossard ve ark. (2004) ile 1995'ten 2004'e kadar televizyon haberlerini analiz eden Boykoff ve Mansfield (2008), Amerikan medyasının iklim değişikliğine hem uyarıcı hem de kuşkucu açıdan ilgi gösterdiğini belirtmektedir. Bununla birlikte, Antilla (2005)'nin 2003 ile 2004 yılları arasındaki gazete haberlerine ilişkin bulguları ve Zehr (2000)'in 1986 ve 1995 yılları arasında ABD popüler basınında yayınlanan makalelere ilişkin analizi, “bilimsel belirsizlik” sunumlarının baskın olduğunu ve iklim değişikliği, şüphecilik ve tartışmalarla çerçevelendiğini açıklamaktadır. Yine, 2004 ve 2005 yılları arasında İsveç gazetelerinde küresel ısınmanın varlığını vurgulayan bir “kesinlik çerçevesi” belirleyen Olausson (2009)'un farklı çalışmalarını da unutmamak gerekir.

Sampei ve Aoyagi-Usui (2009) tarafından yapılan çalışmada 1998-2007 yılları arasında Japonya'da çıkan gazete haberleri ile kamudaki iklim değişikliğine yönelik kaygılar arasındaki bağlantı araştırılmıştır. 2007 IPCC raporunun yayınlanmasından sonra, kitle iletişim araçlarında iklim değişikliği ile ilgili “riskin inşası” üzerine yapılmış olan bir Alman araştırması da aynı yöne işaret etmektedir. Peters ve Heinrichs (2008: 14) ise, IPCC raporlarında belgelendiği üzere, medyada iklim değişikliğiyle ilgili haberlerin bilim camiasının konumunu yakından yansıttığını gözlemlemiştir.

Türkiye'de iklim değişikliği ile medya ilişkisini inceleyen çeşitli çalışmalar vardır (Yetkin Cılızoğlu ve Sayımer, 2009; Demircan ve ark., 2016; Şahin ve Üzelgün, 2016; Aykaç, 2018). Bu çalışmalara göre; kuraklık dönemleri, alışılmadık hava olayları ve gündeme oturan küresel gelişmeler dışında iklim değişikliği Türkiye'nin kitlesel medya organlarında pek yer bulamamıştır. Başka bir deyişle medya sektörü ülkenin iklim politikalarının oluşturulmasında etkili bir aktör haline gelememiştir (Şahin ve Üzelgün, 2016). Demircan ve ark. (2016)'na göre; iklim değişikliğiyle ilgili en fazla haber ve köşe yazısı Ağustos aylarında olmuş ve bunlarda sıcaklıkların artışı, kuraklık, susuzluk, orman yangınları, ani hava olaylarının yarattığı meteorolojik afetler ve hortumlar gibi konular işlenmiştir.

Bu çalışmalar içinde medyanın iklim değişikliğiyle ormanları ilişkilendirdiği haberleri inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Oysa Sanayi Devrimi'nden sonra insan faaliyetleri sonucunda atmosfere salınan sera gazlarının %32'sinin tarım, ormansızlaşma ve diğer arazi kullanım değişikliklerinden kaynaklandığı ifade edilmektedir. 1750-2011 yılları arasındaki kümülatif olarak gerçekleşen 555 milyar ton kadar olduğu tahmin edilen karbon emisyonlarının 375 milyar tonunun fosil yakıt kullanımı ve çimento üretiminden, 180 milyar tonunun ise orman alanlarının kaybedilmesinden ve arazi kullanım değişikliklerinden (LULUCF)

kaynaklandığı hesaplanmıştır (IPCC, 2013). Ormansızlaşma ve diğer arazi kullanım değişikliklerinin fosil yakıtlardan sonraki en büyük sera gazı kaynağı olması nedeniyle 2005 yılında Montreal'deki COP11 toplantısında ormansızlaşmadan kaynaklanan salımların azaltılması gerektiği ifade edilmiştir. 2007 yılında Bali'de toplanan COP13 toplantısında ise ormansızlaşma yanında ormanların bozulmasından kaynaklanan emisyonların da azaltılmasının zorunlu olduğu rapor edilmiş ve kısaca REDD (Reducing Emissions from Deforestation and Forest Degradation) olarak adlandırılan yaklaşımın temeli atılmıştır. 2008 yılında Poznan'da toplanan COP14'te bu sürece ormanların koruyucu rolü, ormanların sürdürülebilir yönetimi ve orman karbon stoklarının korunması ve artırılması da eklenerek REDD+ olarak adlandırılan bugünkü halini almıştır (Tolunay, 2017). Ancak buna rağmen dünya genelinde ormansızlaşma ve orman tahribatı durdurulamamıştır. Nitekim 2015 yılında imzalanan ve 2016 yılında yürürlüğe giren Paris Anlaşması'nda da ormansızlaşma ve ormanların tahribatı kaynaklı emisyonların azaltılması, karbon yutak alanı olan ormanların korunması ve sürdürülebilir yönetilmesi konusunda önlemler alınması öncelikli hedefler arasında yer almıştır.

İskoçya'nın Glasgow şehrinde 31 Ekim-11 Kasım 2021 tarihleri arasında düzenlenen "26. Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Konferansı (COP26)"nda da iklim değişikliğiyle ormanların ilişkisini vurgulayan önemli kararlar alınmıştır. 2 Kasım 2021 tarihinde 141 ülkenin imzaladığı Orman ve Arazi Kullanımı Üzerine Glasgow Liderler Bildirisi'nde (Glasgow Leaders' Declaration on Forests and Land Use) ormanların, biyolojik çeşitliliğin ve arazi kullanımının antropojenik sera gazı emisyonlarının iklim değişikliğine uyumu ve diğer ekosistem hizmetlerinin sürdürülmesi arasındaki dengeyi sağlamaya yardımcı olmadaki kritik ve birbirine bağımlı rolü vurgulanmıştır. Liderler, 2030'a kadar ormansızlaşma ve orman bozulmasını durdurmayı ve bu durumu tersine çevirmeyi taahhüt ederek, sürdürülebilir arazi kullanımı ile ormanların ve diğer karasal ekosistemlerin korunması, koruma, sürdürülebilir yönetim ve restorasyon konusundaki sorumluluklarını üstlenmeyi vaat etmişlerdir (Atmış, 2021; COP26, 2021).

Diğer yandan tüm dünyada 2050 yılında net sıfır karbon emisyon hedefi daha güçlü olarak dillendirilmeye başlanmıştır. Türkiye'de 2053 yılında net sıfır karbon emisyon hedefi koymuştur. Bu hedefin gerçekleştirilmesi için en önemli araç ormanların yıllık olarak atmosferden alıp depoladıkları karbon miktarıdır. Çünkü bu hedefe ormanlar olmadan ulaşılması oldukça zordur. Örneğin Türkiye'nin 2019 yılında 506 milyon ton CO₂ eşdeğeri olan toplam emisyonlarının ormanlar ve hasat edilmiş odun ürünü karbon yutaklarınca atmosferden alınan 84 milyon ton CO₂'ye indirmesi gerekecektir. Ancak bu yutak alanlarca atmosferden alınan CO₂ miktarı sürekli azalmaktadır ve 2017 yılında 100 milyon ton CO₂ eşdeğeri olan miktar 2019'da 16 milyon ton CO₂ eşdeğeri azalmıştır (NIR Turkey, 2021). Bu durumun nedeni ormanlardan yapılan ve sürdürülebilir orman yönetimi anlayışına uymayan aşırı odun üretimidir. Ayrıca iklim değişikliği nedeniyle yangınlardan etkilenen orman alanı miktarı artmıştır. 2021 yılında sadece 15 gün içinde 133.000 ha orman yanmıştır. Aşırı odun üretimi son iki yılda daha da artmıştır. Aşırı odun üretimi ve yanan ormanlar nedeniyle atmosferden ormanlar tarafından yıllık olarak alınan CO₂ miktarı daha da azalmış olduğu halde, bunlar henüz Ulusal Sera Gazı envanterine yansımamıştır. Ek olarak iklim değişikliği nedeniyle sıklığı, şiddeti ve süresi artan aşırı hava olaylarından korunmak için de ormanlara ihtiyaç duyulmaktadır. Başka bir ifadeyle ormanlar ve diğer doğal ekosistemlerin korunması iklim değişikliğine uyum eylemidir. Ancak karar vericiler ve kamu kurumları dâhil toplumun büyük bir bölümü ormanların sera gazı azaltımındaki etkisinin ve aşırı hava olaylarının önlenmesindeki katkısının farkında değildir.

Bu kapsamda ormanların iklim değişikliğindeki rolünün toplum tarafından daha iyi anlaşılmasını sağlayacak çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bunun için de medya önemli bir araç olarak görülmektedir. Çünkü medya; uluslararası organizasyonlar, hükümetler, akademisyenler, araştırma enstitüleri, demokratik kitle örgütleri vb. kurumların iklim konusuna bakışını kamuoyuyla paylaşmanın yanı sıra konunun toplumsal bir zeminde tartışılması fırsatı yaratmaktadır. İklim değişikliği ile medya ilişkilerini inceleyen bir çalışma, ormanların iklim değişikliği üzerindeki etkisinin öncelikle medya, sonra da bu kuruluşlar için hangi düzeyde önem taşıdığına öğrenilmesine yardımcı olacaktır. Bu çerçevede bu çalışma; iklim değişikliğiyle ormanlar ve ormansızlaşma arasındaki ilişkiyi medya aracılığıyla ortaya koymak ve bu haberlerin yeterliliğini sorgulamak amacıyla

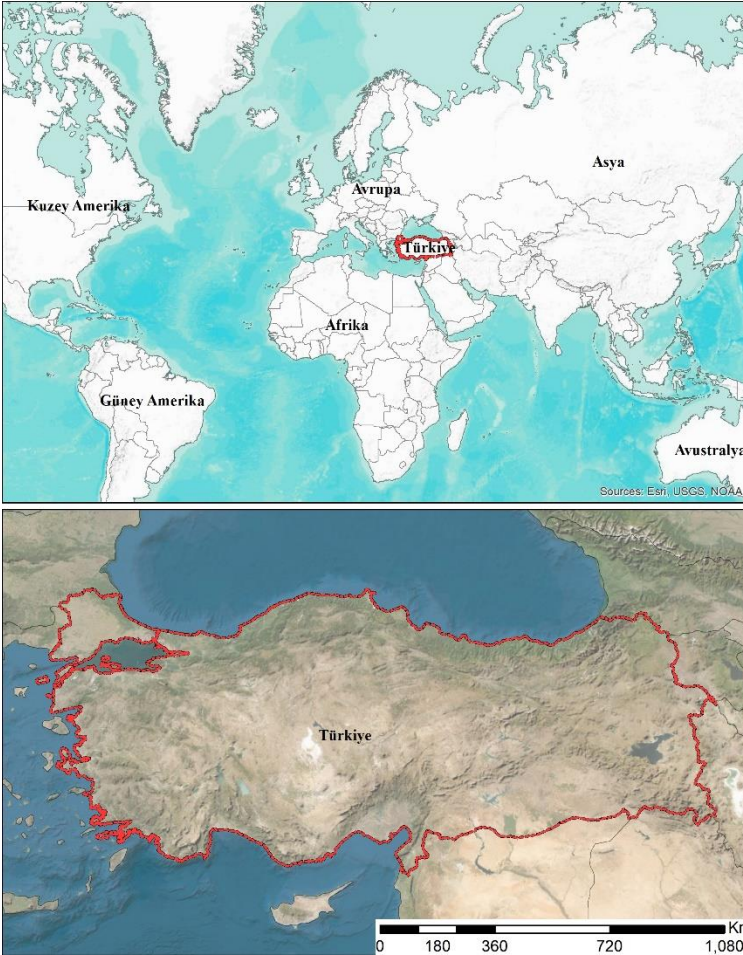
yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda; Türkiye’de seçilen altı gazetenin internet sitelerinde yer alan küresel iklim değişikliği ile ilgili haberlerin, Ocak 2009-Aralık 2018 tarihleri arasındaki 10 yıllık süreçte yıllar içindeki dağılımı ve bu haberlerdeki ormanlar ve ormansızlaşmayla iklim değişikliği arasında kurulan ilişkiler incelenmiştir.

2. Materyal ve Yöntem

2.1. Materyal

23.110.000 ha’lık bir alanı kaplamakta olan Türkiye ormanları 1.721.695.000 m³ odun servetine ve 47.600.000 m³ yıllık cari artıma sahiptir (OGM, 2022) (bkz Şekil 1). Bu ormanların sadece 18.000 hektarlık bir kısmı, yani tüm orman alanlarının %0,1’inden bile azı özel mülkiyete aittir. Ülkede farklı koruma statülerine sahip toplam 3.666.573 ha’lık bir alanı kaplayan 1.687 adet korunan alan vardır ve bu alanların büyük çoğunluğu orman sınırları içerisinde yer almaktadır (DKMP, 2022).

Türkiye’de ormancılık çalışmaları Orman Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir. Korunan alanlar ve doğa koruma ile ilgili çalışmalar ise Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü’nün sorumluluğundadır. Bu iki genel müdürlük, Tarım ve Orman Bakanlığı’na bağlı olarak faaliyet göstermektedir.

Şekil 1. Türkiye’nin konumu

Çalışma kapsamında incelenmek üzere altı farklı gazete seçilmiştir (bkz. Tablo 1). Bu gazeteler; Sabah, Hürriyet, Milliyet, Sözcü, Cumhuriyet ve Birgün gazeteleridir. Gazetelerin ait oldukları medya gruplarının ile siyasi eğilimleri ve tirajlarının farklı özellikler göstermesi, internet sayfaları üzerinden taranabiliyor olması önemli kriterler olarak görülmüş ve seçim bu ekseninde yapılmıştır. Seçilen altı gazete içinde en çok günlük

tiraja sahip olan gazete 281.523 ile Sabah Gazetesi'dir. Onu birbirine yakın rakamlarla Hürriyet ve Sözcü gazeteleri izlemektedir (bkz. Tablo 1).

Tablo 1

Seçilen Gazetelerin Günlük tirajı

Gazete adı	Gazetelerin günlük tirajı*
Birgün	8.000
Cumhuriyet	32.754
Hürriyet	262.801
Milliyet	126.890
Sabah	281.523
Sözcü	262.012

*Veriler araştırma verilerinin toplandığı son hafta olan 24-30 Aralık 2018 haftasının ortalama günlük tirajlarıdır. <http://gazetetirajlari.com> sitesinden alınmıştır.

2.2. Metot

Çalışmada iklim değişikliğiyle ormanlar ve ormansızlaşma arasındaki ilişki “Doküman incelemesi tekniği” kullanılarak araştırılmıştır. Küresel iklim değişikliği konusuyla ilgili bilgi içeren yazılı kaynaklardan biri olan gazete haberlerinin analizi “Elektronik ortamda literatür tarama yöntemi” ile gerçekleştirilmiştir. Seçilen gazetelerdeki iklim değişikliğine dair haberler, araştırma verilerini oluşturmuştur. Çalışmada amaçlı örnekleme yapılmıştır.

Birgün, Cumhuriyet, Sabah, Hürriyet ve Milliyet gazetelerinin Ocak 2009-Aralık 2018 tarihleri baz alınarak 10 yıllık taramaları gerçekleştirilirken; Sözcü gazetesinin ise arşivlerine ulaşılabilen Ocak 2016-Aralık 2018 yılları arasındaki 3 yıllık taraması yapılmıştır. Seçilen altı gazetenin ulusal basını temsil edebileceği varsayılmıştır. Veriler araştırmacılar tarafından 2019 yılı içerisinde toplanmıştır. Veri toplamada haber metninin analizini yapmak için, araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda oluşturulan ve 10 sorudan oluşan bir içerik çözümleme formu kullanılmıştır. Bu formda;

1. İklim değişikliğiyle ilgili ulaşılan haberlerin gazeteler bazında yıllara göre dağılımı,
2. Haber alt başlıklarını oluşturan konuların ayrımı,
3. İklim değişikliği-orman ilişkisini konu alan haberlerin içeriklerine ait kavramların listesi,
4. İklim değişikliği-sel ilişkisini konu alan haberlerin içeriklerine ait kavramların listesi,
5. İklim değişikliği-enerji ilişkisini konu alan haberlerin içeriklerine ait kavramların listesi,
6. İklim değişikliği-yeşil ilişkisini konu alan ilgili haberlerin içeriklerine ait kavramların listesi,
7. İklim değişikliğinin diğer konularla ilişkisine yer veren haberlerin içeriklerine ait kavramların listesi,
8. İklim değişikliği anahtar kelimesinin haberde geçtiği yer,
9. İklim değişikliği ile ilgili haberlerin kaynakları,
10. İklim değişikliği haberlerinin olayı açıklamada kullandıkları haber dayanaklarının haber konusu ve kaynağı başlıkları altında incelenmiş ve sonuçlar metin, sayı ve yüzdeler olarak verilmiştir.

Çalışmanın evrenini hem ulusal ölçekte hem de internet ortamında yayın yapan ve farklı yayın grupları arasından seçilen 6 gazetede (Birgün, Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet, Sabah, Sözcü) belirtilen tarihler arasında yayınlanan iklim değişikliği ile ilgili haberler oluşturmuştur. Bu gazetelerin internet adreslerindeki

arama motorlarına “iklim değişikliği” anahtar kelimesi yazılmış ve anahtar kelime ile yapılan tarama sonucunda küresel iklim değişikliği ile ilgili çok sayıda habere ulaşılmıştır. İklim krizi ve küresel ısınma gibi kavramlar da anahtar kelime olarak kullanılabilir. Fakat taramanın başladığı tarih baz alındığında, iklim krizi kavramının 2009 yılında henüz kullanılmaya başlanmamış olması ve küresel ısınma kavramının da son yıllarda pek kullanılmıyor olması nedeniyle, 2009-2018 yılları arasında dengeli bir şekilde kullanılan bir kavram olan iklim değişikliği kavramının anahtar kelime olarak kullanılması tercih edilmiştir.

Çalışmanın evrenini gazetelerdeki iklim değişikliği ile ilgili tüm haberler oluştururken; örnekleme seçilen altı gazetede çalışılan konuyla iklim değişikliği arasında bağ kuran haberler oluşturmuştur. Örnekleme dahil edilen haberler küresel iklim değişikliği ile doğrudan ilgili olduğu düşünülen, haberin içeriğinde iklim değişikliği konusunun yer aldığı haberlerdir. İklim değişikliğinin sadece kelime olarak geçtiği, metin içerisinde iklim değişikliği konusunun önemli yer bulmadığı haberler ile yinelemeyi önlemek için farklı gazetelerdeki benzer olan haberler her bir gazete için kayda alınmış, fakat haber analizinde sadece bir haber olarak değerlendirilmiştir. Daha sonra bu haberlerden ormanlar ve çevre sorunları ile ilgili olanlar analiz edilmiştir. Yapılan bu işlemler sonucunda 1626 haberden 1273 haberin analize uygun olduğu görülmüştür. Bu haberlerin 559'u iklim değişikliğiyle ormanlar ve ormansızlaşma (çevre konuları/sorunları) arasındaki ilişkiyi ortaya koyan haberlerdir. Bu haberler içinde; orman, ormansızlaşma, kent ormanı, kentsel ısı adası, şehirleşme, betonlaşma, yapılaşma, altyapı, sel, taşkın, yeşil alan, yeşil ekonomi, yeşil altyapı, biyolojik çeşitlilik, doğal kaynak, fosil yakıt, yenilenebilir enerji gibi kelimelerin iklim değişikliği haberlerindeki yeri sorgulanmıştır.

3. Bulgular ve Tartışma

Küresel iklim değişikliği ile ilgili tüm haberler gazetelerin internet adreslerindeki arama motorlarına yazılan “iklim değişikliği” anahtar kelimesi ile elde edilmiştir. Gazetelerdeki “iklim değişikliği” anahtar kelimesinden elde edilen haberler içinden; Birgün gazetesindeki toplam 422 haberin 175'i, Cumhuriyet gazetesindeki toplam 990 haberin 234'ü, Sabah gazetesindeki toplam 1.223 haberin 257'si, Hürriyet gazetesindeki toplam 2.069 haberin 493'ü, Milliyet gazetesindeki toplam 1.687 haberin 391'i ve Sözcü gazetesindeki toplam 417 haberin 76'sı olmak üzere genel toplamda 1.626 haber çalışma kapsamına dahil edilmiş ve çalışma evrenini bu 1.626 haber oluşturmuştur (bkz. Tablo 2).

İklim değişikliğiyle ilgili haberlerin sayısının özellikle 2015 yılı sonrasında artmış olması önemlidir. Bu durum üzerinde 2015 yılında Paris'te toplanan COP22 toplantısı ve imzaya açılan Paris Anlaşmasının etkisinin olup olmadığının incelenmesi gerekmektedir. Yine benzer şekilde iklim değişikliğine bağlı olarak sayısı giderek artan aşırı hava olaylarının da haber sayısındaki artışla ilgili olabileceği değerlendirilmektedir.

Tablo 2

Küresel iklim değişikliği haberlerinin yıllara göre dağılımı

İklim değişikliği haberinin yayımlandığı yıl	Birgün		Cumhuriyet		Sabah		Gazete adı Hürriyet		Milliyet		Sözcü		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
2009	7	4,0	53	22,6	28	10,9	27	5,5	21	5,4	-	-	136	8,4
2010	1	0,6	25	10,7	16	6,2	36	7,3	17	4,3	-	-	95	5,8
2011	1	0,6	23	9,8	19	7,4	29	5,9	28	7,2	-	-	100	6,2
2012	2	1,1	14	6,0	16	6,2	17	3,5	20	5,1	-	-	69	4,2
2013	-	-	9	3,9	21	8,2	14	2,8	19	4,8	-	-	63	3,9
2014	5	2,9	18	7,7	21	8,2	26	5,3	25	6,4	-	-	95	5,8
2015	5	2,9	11	4,7	27	10,5	50	10,1	23	5,9	-	-	116	7,1
2016	13	7,4	21	9,0	17	6,6	42	8,5	21	5,4	32	42,2	146	9,0
2017	59	33,7	27	11,5	41	16,0	111	22,5	63	16,1	22	28,9	323	19,9
2018	82	46,8	33	14,1	51	19,8	141	28,6	154	39,4	22	28,9	483	29,7
Toplam	175	100	234	100	257	100	493	100	391	100	76	100	1.626	100

İklim değişikliğiyle ilgili haberler sınıflandırıldığında ön plana çıkan alt başlıklar aşağıdaki gibi sıralanmaktadır.

1. “Orman” konusu ile ilgili haberler; orman, ağaç, bitki zararı, ağaç ölümü, fidan dikimi, orman yangını, Akdeniz ormanlarının tehdidi, orman yıkımı, orman talanı, ormansızlaşma, ormanların yok edilmesi, yeşil alan, biyolojik çeşitlilik, orman koruma, ağaçların erken çiçek açması ve zarar, ağaç kesimi, ağaç kuruması,
2. “Sel” konusu ile ilgili haberler; sel, taşkın, yapılaşma, betonlaşma, altyapı, şehirleşme, su baskını, kent içi ısı adası, şehrin ısı adası,
3. “Enerji” konusu ile ilgili haberler; yenilenebilir enerji, fosil yakıt, yenilenebilir kaynak, kömürlü termik santral, HES, biyoenerji, temiz enerji,
4. “Yeşil” konusu ile ilgili haberler; yeşil koridor, yeşil büyüme, yeşil bina, yeşil teknoloji, yeşil politika,
5. “Diğer” haberler ise gıda, tarım, üretim dalgalanmaları, sağlık, hastalık, göç, yoksulluk, sıcaklık değişimi, canlıların değişimden etkilenmesi, kirlilik, kuraklık, mevsim değişimi, su kaynaklarında değişim, aşırı avlanma, bilgilendirme, mücadele, işbirliği, eylem, farkındalık oluşturma, eğitim düzenleme ve gelecek için felaket senaryoları gibi durumlar arasındaki ilişkilerin yer aldığı haberlerdir.

Medyada doğrudan iklim değişikliği ve ormanlar arasındaki ilişkiye değinen haberlerin sayısı oldukça sınırlıdır. Bu haberlerde çoğunlukla ağaçlandırmaların ya da yutak alan olan ormanların arttırılması haberleri ön plana çıkmaktadır. Ancak özellikle ülkemizdeki ormansızlaşma ve ormanların tahribatı ile iklim değişikliği arasındaki ilişkiyi konu alan haber sayısı oldukça sınırlıdır. İklim değişikliği ve ormanlar ilişkisi daha çok orman yangınlarından sonra gündeme gelmektedir. Çalışmanın örnekleme tarihi aralığının dışında kalan 2021 yılında çıkan orman yangınları sırasında az da olsa iklim değişikliğinin bu orman yangınlarına neden olduğu konusunda haberler yapılmış, ancak çoğunlukla iklim değişikliği konularına değinilmemiştir. Nitekim Şahin (2020); medyada orman yangınları ve iklim değişikliği arasında ilişkinin tam olarak kurulmadığını ülkemiz medyasında yer alan Avustralya yangınlarıyla ilgili haberleri inceleyerek tespit etmiştir. Yazara göre haberlerin %78’inde bu yangınların nedeni gösterilmemiştir. Bu gibi iklim değişikliği etkilerini tam olarak yansıtmayan haberler, kamuoyunun iklim değişikliği ve ormanlar arasındaki ilişki konusundaki farkındalığının düşük kalmasına yol açmaktadır. 2021 yılı sonunda İklim Haber ve KONDA Araştırma ve Danışmanlık iş birliğinde yapılan bir ankette kamuoyunun halen iklim değişikliği ve orman yangınları arasında var olan ilişkiyi tam olarak kurmadığı, ankete verilen yanıtlardan ortaya çıkmaktadır. Bu ankette katılımcıların %36’sı orman yangınlarının terör örgütlerince ve %27’si ormanları imara açmak için çıkarıldığını düşündüklerini beyan etmişlerdir. Yangınların iklim değişikliği ile ilişkili olduğunu düşünenlerin sayısı ise sadece %3’te kalmıştır (İklim Haber ve Konda, 2022).

Gazetelere yansıyan haberlere bakıldığında; çevre konuları/sorunlarıyla ilgili orman, sel, yenilenebilir enerji ve yeşil kavramlarının öne çıktığı görülmektedir. Haberlerde iklim değişikliğiyle en çok enerji konusu (%17,4) ilişkilendirilmiştir. Daha sonra sırasıyla orman (%12,4), sel, taşkın ve şehirleşme (%10,1) ve yeşil ekonomi, yeşil büyüme, yeşil politika, yeşil bina kavramları (%4,5) gelmektedir. Haberlerin geri kalan %55,6’sı ise iklim değişikliğinden bahseden, fakat bu konular gibi öne çıkmayan diğer haberlerdir (Tablo 3). İklim değişikliği ile ilgili haberler içinde orman, ormansızlaşma ve yeşil alanlarla ilgili haberlerin oranı ancak %12,4’e ulaşabilmektedir. Orman ve yeşil alanlar konusunu iklim değişikliğiyle en çok ilişkilendiren gazete %33,3’le Hürriyet Gazetesi’dir. Bu gazeteyi %20,9’luk oranla Milliyet ve %16,9’la Cumhuriyet gazeteleri takip etmektedir (bkz. Tablo 3).

Tablo 3
Küresel iklim değişikliği haberlerinin konulara göre dağılımı

No	Konu	Gazete adı						Toplam	
		Birgün	Cumhuriyet	Sabah	Hürriyet	Milliyet	Sözcü	Sayı	%
1	Orman, ağaç, bitki, biyolojik çeşitlilik, ormansızlaşma, yeşil alan vb	17	34	31	67	42	10	201	12,4
2	Sel, taşkın, şehirleşme, yapılaşma, kentsel ısı adası vb.	16	25	31	46	41	5	164	10,1
3	Enerji, fosil yakıt, yenilenebilir enerji, HES, yeşil enerji, kömürlü termik santral vb.	43	42	45	84	52	17	283	17,4
4	Yeşil ekonomi, yeşil büyüme, yeşil bina vb.	4	7	14	24	21	3	73	4,5
5	Diğer	95	126	136	272	235	41	905	55,6
	Toplam	175	234	257	493	391	76	1626	100

Araştırma evrenini oluşturan 1.626 haber içinden 1.273 haber örneklem kapsamına alınmış ve içerik analizi uygulanarak araştırma konusunun medyadaki yeri sorgulanmıştır. 1.273 haberin %43,9’unda küresel iklim değişikliği ile orman ve ormansızlaşma, sel, taşkın, şehirleşme, enerji ve yeşil konuları arasındaki ilişkiyi içeren çevre konuları/sorunlarıyla ilgili konulara yer verilmiştir. Bu haberler içinden 158 haberde orman konusu, 121 haberde sel konusu, 233 haberde enerji konusu ele alınırken, 47 haberde yeşil kavramına değinilmiştir (bkz. Tablo 4).

Tablo 4
İçerik analizine konu olan haberlerin sayısı ve oranları

No	Konu	İlgili haber sayısı	İçerik analizine konu haber sayısı*	İçerik analizi yapılan haber oranı
1	Orman, ağaç, bitki, biyolojik çeşitlilik, ormansızlaşma, yeşil alan vb.	201	158	12,4
2	Sel, taşkın, şehirleşme, yapılaşma, kentsel ısı adası vb.	164	121	9,5
3	Enerji, yenilenebilir enerji, HES, kömürlü termik santral vb.	283	233	18,3
4	Yeşil ekonomi, yeşil büyüme, yeşil bina vb.	73	47	3,7
5	Diğer	905	714	56,1
	Toplam	1.626	1.273	100

*İçerik analizinde ilgili haberler içinde farklı gazetelerde yer alan aynı olayla ilgili haberler teke indirilmiştir.

Ormanlar daha çok iklim değişikliği arttıkça orman yangınlarının artacağı yönündeki haberlere konu olmuştur. ²“Yangını simkartlar haber verecek” (Hürriyet, 17.09.2012) başlıklı haberde iklim değişikliğinin orman yangınlarının daha sık, geniş alanlı ve şiddetli olmasına yol açacağı bildirilmiştir. Sel, heyelan, taşkın gibi doğa olaylarının; çarpık kentleşme, betonlaşma, nedeniyle kanıksanmış ciddi sorunlara dönüştüğü, önlem alınmazsa bu gibi sorunların daha da artacağı haberlerde yer almıştır. ³“Şehirlerde seller artacak” (Hürriyet, 01.12.2014) ve ⁴“İklim değişikliğiyle gelen tehlike: Şehir selleri” (Cumhuriyet, 29.05.2011) başlıklı haberlerde küresel iklim değişikliğiyle birlikte şehir sellerinin daha da çok görülmeye başlanacağı bildirilmiştir. Yeşil ekonomi, yeşil büyüme, yeşil kent gibi terimler, iklim değişikliği ile mücadelede etkili olabilecekleri iddiasıyla gündeme getirilmiştir. Yenilenebilir enerji ise iklim değişikliğinin önlenmesinde hidroelektrik ve termik santrallere

² “Yangını simkartlar haber verecek”, Hürriyet, 17.09.2012.

³ “Şehirlerde seller artacak”, Hürriyet, 01.12.2014.

⁴ “İklim değişikliğiyle gelen tehlike: Şehir selleri”, Cumhuriyet, 29.05.2011.

alternatif olarak önerilmiştir. ⁵“Greenpeace: Kömüre dünya sırtını, Türkiye yüzünü döndü” (Hürriyet, 17.11.2017) haberinde Türkiye’nin kömür kullanım ısrarı ve kömürlü termik santral projeleri eleştirilmektedir.

Haber içerikleri incelendiğinde iklim değişikliğiyle ormanı ilişkilendiren haberlerde; yağmur ormanlarının, Amazonların, Akdeniz ormanlarının, orman ekosistemlerinin, biyoçeşitliliğin korunması, bitki ve hayvan türlerinin nesillerinin tükenmesinin önlenmesi, ormanlar gibi karbon yutaklarının artırılması, yeni ağaçlandırmalar yapılması, bunun için tohum ekimi ve fidan dikimi yapılması, hatıra ormanları oluşturulması gibi farklı ifadelerle de olsa orman alanların artırılmasına yönelik değerlendirmelerin yer aldığı görülmektedir. ⁶“İş Bankasının 81 İlde 81 Orman projesi” (Milliyet, 19.10.2009) başlıklı haberde ormansızlaşmanın iklim değişikliği, erozyon ve sellerin önemli nedenlerinden biri olduğuna dikkati çekilerek, fidan dikimi teşvik edilmiştir. Kentsel ısı adası etkisinin yaratacağı olumsuz etkilerin giderilmesi adına yeşil dokunun artırılması/yeşil alanların çoğaltılmasının sağlanması önerilmektedir. ⁷ “Ankara’nın çalıları şehre taşınacak” (Hürriyet, 28.01.2014) başlıklı haberde geliştirilen bir proje ile küresel iklim değişikliğine yerel çözümler üreterek kentsel yeşil alanların değişen iklime hazırlanmasının hedeflendiği ifade edilmiştir. Orman yangınlarının azaltılması ve karbon ayak izinin en düşük seviyeye indirilmesi şeklinde de ormanlarla iklim değişikliği arasında doğrudan bağ kuran konulara yer verilmiştir (bkz. Tablo 5). Kentlerde orman yıkımı sonrası oluşan yapılaşma, kentleşme ve betonlaşmayla birlikte toprağın azalması, suyun toprakla buluşmadığı ve bu yüzden toprağın serinletme etkisinin azalması gibi olumsuzluklar haberlerde yer almıştır. Küresel iklim değişikliği sonucu oluşan sıcaklık değişiminin asfalt yollar, beton binalar ve cam giydirilen gökdelenlerin de etkisiyle şehirde oluşturduğu ısı adasına dikkat çekilmiştir. Bu değişimin iklimin uç değerlere kaymasını tetikleyerek, kentlerde aşırı hava olayları, kısa süreli ve şiddetli yağışlardan kaynaklanan sellerin oluşmasına hatta sel kaynaklı ölümlerin yaşanmasına neden olduğu belirtilmiştir.

Yenilenebilir enerjinin iklim değişikliğiyle mücadelede önemli rol oynayacağı belirtilmektedir. Bu anlamda karbondioksit salımının azaltılması için fosil yakıtlara bağımlılığın giderilmesi ile alternatif ve temiz enerji kaynaklarına geçiş politikaları önerilmektedir. Bu haberler verilirken zaman zaman trajik olaylara da yer verilmiştir. Örneğin; ⁸“Ünlü avukat iklim değişikliğini protesto için kendini yaktı” (Milliyet, 15.04.2018) başlıklı haberde iklim değişikliğini protesto için insanların dünyaya verdiği zararı simgelemek adına bir avukatın bizzat fosil yakıt kullanarak kendini yaktığı ve can verdiği belirtilmiştir. Enerji ile ilgili olarak ayrıca düşük karbonlu ekonomiye geçiş sürecinde arz güvenliği sağlanmasının yanı sıra ekonomik büyüme için en önemli araç olarak enerji verimliliğine dikkat çekilmiştir (bkz. Tablo 5).

Gazetelerde yeşil konulu haber içeriklerinde; binaların planlanması aşamasında yeşil alanları ön plana çıkararak, çevreye verilen zararı en aza indiren çevreci malzemelerin seçilmesi, sürdürülebilir ürünler kullanılarak ve atık yönetimine dikkat edilerek küresel iklim değişikliği ile mücadele etmenin ve bu konuda bilinç oluşturma öneminden bahsedilmektedir. İklim değişikliği konusunda ülkelerin önünü açan sürdürülebilir yatırımlar (hem çevreyi koruyan hem de kar ettiren) ile yeşil bina, yeşil otel, yeşil havalimanı, yeşil belediye, yeşil şirket vb yapıların teşvik edilmesi konu edilmiştir (bkz. Tablo 5). Örneğin; ⁹“VİKO'dan yeşil ofis adımı” (Milliyet, 09.04.2015) başlıklı haberde, küresel iklim değişikliği tehdidine karşı yeşil ofis konusuna değinilerek ofisler için uygulanabilir kaynak yönetimi oluşturma ve bu çerçevede çevreye verdikleri zararı azaltma konusuna değinilmiştir.

⁵ “Greenpeace: Kömüre dünya sırtını, Türkiye yüzünü döndü”, Hürriyet, 17.11.2017.

⁶ “İş Bankasının 81 İlde 81 Orman projesi”, Milliyet, 19.10.2009.

⁷ “Ankara’nın çalıları şehre taşınacak”, Hürriyet, 28.01.2014.

⁸ “Ünlü avukat iklim değişikliğini protesto için kendini yaktı”, Milliyet, 15.04.2018.

⁹ “VİKO'dan yeşil ofis adımı”, Milliyet, 09.04.2015.

Tablo 5
Küresel iklim değişikliği haberlerinin içerikleri

Haber konuları	Haberler içerikleri
Orman	<ul style="list-style-type: none"> • Ormanlar gibi karbon yutaklarının artırılması, • Orman alanlarını genişletme çalışmalarının yapılması, • Orman kurma, ağaçlandırma, • Ormansızlaşmayı durdurma, ormanlaştırma, • Yeşil alan, yeşili korumak/artırmak, yeşil alan kaybı, kentsel yeşil alanları değişen iklime hazırlama, yeşil alan azalması, • Yağmur ormanlarının korunmasının gerekliliği, • Amazon/Akdeniz ormanlarının yok olma ihtimali/tehdidi, • Tohum ekimi ve fidan dikimi çalışmaları, • Hatıra ormanları oluşturma, • Karbon ayak izini en aza indirme, • Biyoçeşitliliği tehdit, biyoçeşitliliğin zarar görmesi hatta yok olması, • Bitki ve hayvan türlerinin nesli/soyu tükenmesi veya yok olması, • Ormanları ve orman ekosistemini koruma gerekliliği, • Özellikle meyve ağaçlarının erken çiçek açması ve bunun olası zararları, • Orman yangınları,
Sel	<ul style="list-style-type: none"> • Kentsel ısı adası, kent içi ısı adası, şehir ısı adası, ısı adası etkisi, beton ısınması, şehirler üzerinde ısı adaları, • Yapılaşma, kaçak yapılaşma, kentleşme, çarpık kentleşme, çarpık aşırı yapılaşma, plansız yapılaşma, betonlaşma, yatay kentleşme, yayılmış kent formu, • Altyapı eksikliği, dere yatakları, • Sel felaketi, sel kaynaklı ölüm, sel riski, • Şehir selleri, ani seller, su taşkını, • Meteorolojik afet, yağış frekansının artması, aşırı hava olayları, • Kentlerde toprağı azaltmak, toprağın serinletme etkisi, suyun toprakla buluşmaması, • Asfalt, beton, cam bina/malzeme,
Enerji	<ul style="list-style-type: none"> • Yenilenebilir enerji, yenilenebilir kaynak, fosil yakıttan yenilenebilir enerjiye, • Fosil yakıt, fosil yakıtlara bağlılık/düşünlük, fosil kaynaklı/kökenli yakıt/enerji, • Kömür, kömür kullanımı, kömürlü termik santral, • Yeşil enerji, yeşil ekonomi, • Isı yalıtımı ile enerji tüketimini azaltma, • Temiz enerji, temiz yenilenebilir enerji, kömür kullanımından temiz enerjiye geçiş, • Çevre dostu enerji teknolojileri, iklim dostu enerji, • Enerji verimliliği, • Hidroelektrik enerji santralleri, • Karbon ayak izi, karbon salımı, düşük karbonlu enerji sistemleri, • Alternatif enerji kaynakları,
Yeşil	<ul style="list-style-type: none"> • Yeşil bina, çevre dostu yeşil bina, yeşil konut, yeşil çatı, yeşil tesis, • Yeşil bisiklet, yeşil havalimanı, • Yeşil altyapı stratejisi, yeşil dokuyu artırmak, yeşil yapılanma, yeşil koridor, akıllı yeşil şehir, • Yeşil kampüs, yeşil belediye, yeşil şirket, yeşil otel, • Yeşil iş, yeşil ürün, yeşil uygulama, yeşil istihdam, • Yeşil büyüme, yeşil ekonomi, • Yeşil dinlenme ünitesi, yeşil gölgelik,
Diğer	<ul style="list-style-type: none"> • Su, su yönetimi, su kaynaklarına baskı ve tehdit, su kaynaklarında/seviyesinde azalma, su tasarrufu, su kıtlığı, su sıkıntısı, su stresi, susuzluk, su ayak izi, su fakirliği, • Gıda sorunu, gıda fiyat artışı, gıda güvenliği, gıda krizi, gıda kıtlığı, kıtlık, • Aşırı iklim olayları, kuraklık, iklim kaynaklı felaketler, yağış rejiminin değişmesi, ani hava olayları, • Sıcaklık artışı, aşırı sıcaklık, sıcaklık dengesizlikleri, 1,5°C sıcaklık, • Tarımsal verimlilikte azalma, tarımsal üretimde düşüş, tarımda ürün deseni değişikliği, • İnsan/hayvan göçü, sağlığa olumsuz etki, ruh sağlığına etki, hastalık, salgın, insan/hayvan ölümleri, • Buzul erimesi, buzul parçalanması, buzul yok olması, mini buzul çağı, • Dünya saati, ışık kapatma, dikkat çekme, farkındalık, protesto, eylem, mücadele, bireysel sorumluluk, eğitim, • Genel bilgi verme/açıklama, felaket senaryoları,

Küresel iklim değişikliği haberleri; ormanlar ve ormansızlaşma dışında su kaynakları, gıda, sıcaklık değişimleri, iklim olayları, tarımsal üretim, göç, hastalık, buzullar, genel açıklama/bilgilendirme/egitim/felaket senaryosu, mücadele, kampanya/bireysel sorumluluk, farkındalık/dikkat çekme/eylem vb. konulara dikkat çekmiştir. Örneğin; iklim değişikliğiyle mücadele için düzenlenen “Dünya Saati” kampanyası kapsamında her yıl farklı sloganlarla simgelenmiş ve bireylerin, bazı kamu kurumlarının, özel şirketlerin binalarında 1 saat boyunca ışık kapama eylemine katılarak bu mücadeleye destek verdikleri haber edilmiştir.

İklim değişikliği ve ormanlar konusundaki haberlerin sayısının az olmasına rağmen İklim Haber ve KONDA Araştırma ve Danışmanlık iş birliğinde 2020 yılında yapılan ankette katılımcıların %66’sının iklim değişikliğinin birincil sebebi olarak ormanların ve yeşil alanların yok olmasını görmesi ve “Türkiye iklim değişikliğine karşı ne yapmalı?” sorusuna katılımcıların %75,7’sinin “Yeşil alanları korumalı” yanıtını vermesi ilginçtir. Ekonomik kalkınma için ormanlar kesilebilir” önermesine “kesinlikle yanlış” ve “yanlış” diyenlerin oranının %85 olması da diğer ilginç bir sonuçtur (İklim Haber ve Konda, 2021). Bu durum Tolunay (2021) tarafından son yıllarda ormanlardan izin verilen ormancılık dışı uygulamalardaki artışla ilişkilendirilmiştir. Nitekim özellikle madencilik faaliyetleri, ormanlara yapılan rüzgar enerjisi santralleri ve dereleri tahrip eden hidroelektrik santralleri kamuoyunda giderek daha fazla tepki çekmektedir. Yine bu tür haberler genellikle iklim değişikliğiyle ilişkilendirilmemiş olduğu için bu çalışmada incelenen haberler arasında girmemiş olsa da; medyada, özellikle iktidara yakın olmayan medyada bu konudaki haberlerin geniş şekilde yer bulduğu bilinmektedir. Bu durumda orman, tarım veya mera alanlarının, maden, enerji ya da yollar gibi faaliyetlerle kaybedilmesi ve aşırı odun üretimi konularının medyada iklim değişikliğiyle ilişkilendirilmeden veriliyor olması büyük bir eksiklik olarak öne çıkmaktadır (Atmış, 2020).

Küresel iklim değişikliği kavramı, ilgili haberlerin 240 tanesinde hem başlık hem de metinde yer alırken, 1033 tanesi başlıkta yer almayıp metin içerisinde kullanılmıştır (bkz. Tablo 6). Ayrıca küresel iklim değişikliği yerine sıkça kullanıldığı bilinen küresel ısınma kavramına da 47 haber başlığında yer verilmiştir. Bu haberlerde; konu başlıkları içinde diğer başlıklar değerlendirme dışı bırakılırsa; enerji başlığı (33) en çok kullanılan başlıktır. Daha sonra orman başlığı (20) gelmektedir. Metin içinde en çok geçen anahtar kelime ise yine enerjidir (200). Orman anahtar kelimesi yine ikinci sırada gelmektedir (138).

Diğer yandan haberin ana konusu hakkında fikir vermek için iklim değişikliği ve ormanlar ilişkisine başlıkta değinilen haberler ise %13’te kalmıştır. Geri kalan haberler daha çok ana konunun orman olduğu, bu konu işlenirken dolaylı olarak iklim değişikliğine değinilen haberlerdir. Bazen de sadece bir sivil toplum kuruluşu (STK)’nın faaliyetlerine yer verilirken iklim değişikliğine de atıf yapılmıştır¹⁰.

Tablo 6
Küresel iklim değişikliği haberlerinin içerikleri

Anahtar kelimenin geçtiği yer	Haber konuları					Toplam
	Orman	Sel	Enerji	Yeşil	Diğer	
Başlık/Metin	20	14	33	4	169	240
Metin	138	107	200	43	545	1033
Toplam	158	121	233	47	714	1273

Haber kaynakları değerlendirildiğinde; ormanların iklim değişikliğiyle ilişkisini gündeme en çok dernek-vakıf ve platform gibi demokratik kitle örgütlerinin, daha sonra da akademisyen ve uzmanların getirmiş olduğu görülmektedir. Sel ve taşkınları en çok akademisyenler/uzmanlar, enerjiyi demokratik kitle örgütleri, yeşil ekonomi, yeşil büyüme, yeşil binayı da yerel yönetimler, özel şirketler ile bilimsel rapor ve araştırmalar en

¹⁰“Ege Orman Vakfı’nın diktiği fidan sayısı 9 milyonu geçti”. Hürriyet, 08.09.2018

fazla gündeme getirmektedir (bkz. Tablo 7). Bu konularda toplamda en fazla haber kaynağı; yine demokratik kitle örgütleri ve akademisyenler olmuştur. Haber metinlerinin büyük çoğunluğunun bilimsel dayanağının olması dikkat çekicidir.

İncelenen altı gazetenin haberleri sunarken ağırlıklı olarak dernek, oda, vakıf, platform gibi STK'ların açıklamaları ile uzman görüşü ve bilimsel araştırmalara dayandırdıkları belirlenmiştir. Bu durum ülkemizde iklim değişikliği, çevre ya da enerji haberciliği gibi konularda uzmanlaşmış gazetecilerin sayısının az olmasından kaynaklanıyor olabilir. Bu nedenle gazeteler, konu ile ilgili olarak uzmanların yorumları üzerinden haber yapmayı tercih etmekte ya da yapılan çeşitli bilimsel açıklamaları haberleştirmektedirler. Bu konudaki eksiklikleri gidermek için iklim değişikliğiyle ilgili terimler, pratik bilgiler ve iklim değişikliğini haberleştirmeye yönelik olarak 2021 yılında Ekosfer Derneği tarafından "İklim Haberciliği Ağı" projesi kapsamında çeşitli eğitimler verilmiş olduğunu hatırlatmak yararlı olacaktır (İÇK, 2022).

Haber dayanağının özel şirketler ve yerel yönetimler olduğu haberlerin sayısı orman ve sellerle ilgili haberlerde oldukça düşüktür. Bu durum belirtilen iki konunun özel şirketlerin alanına girmemesinden kaynaklanmaktadır. Belediyelerin ise araştırmanın yürütüldüğü 10 yıllık dönemde seller ve iklim değişikliğiyle ilgili açıklamalarına pek rastlanmamış olması da oldukça ilginçtir. Bu durumun yerel yönetimlerdeki farkındalığın düşük olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Buna karşılık yenilenebilir enerji ve yeşil bina vb. konularda özel sektör ve belediyelerin daha fazla habere konu olduğu anlaşılmaktadır. Bu haberler daha çok belediye ve özel sektörün yaptıkları faaliyetleri tanıtmaları şeklindedir.

Küresel iklim değişikliği ile ilgili orman konusunda yapılan haberlerin %71,6'sı yerli, %28,4'ü yurtdışı; sel konulu haberlerin %80,2'si yerli, %19,8'i yurtdışı; enerji konulu haberlerin %66,5'i yerli, %33,5'i yurtdışı ve yeşil konulu haberlerin %74,5'i yerli, %25,5'i yurtdışı haber kaynağı şeklinde sunulmuştur. Orman, sel, enerji ve yeşil konularını içeren toplam 559 iklim değişikliği haberlerinin %71,6'sı (400 haber) yerli haber kaynağı olup, %28,4'ü (159 haber) yurtdışı yayınlardan alınmış tercüme haberler şeklindedir. Bilimsel rapor/araştırma/açıklama/çalışma konularındaki haber dayanakları %43,9 (43 haber) yerli haber kaynağı iken, %56,1'i (55 haber) yurtdışı kaynaklı haberleri; akademisyen/uzman görüşlerinin %69,7 ise yerli, %30,3 yurtdışı kaynaklı haberler şeklinde sunulmuştur (bkz. Tablo 8).

Tablo 7

Küresel iklim değişikliği haberlerinin kaynakları

Haberin kaynağı	Haberin konusu								Toplam	
	Orman		Sel		Enerji		Yeşil		Sayı	%
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Akademisyen/ Uzman görüşü	27	17,1	51	42,1	38	16,3	3	6,4	119	21,3
Bilimsel Rapor/ Araştırma/ Açıklama/ Çalışma	22	13,9	19	15,7	48	20,6	9	19,1	98	17,5
Dernek/ Oda/ Vakıf/ Platform	41	25,9	17	14,0	61	26,2	2	4,3	121	21,6
Kamu kurumu ve yetkilileri	15	9,5	9	7,5	11	4,7	0	0,0	35	6,3
Özel şirket ve yetkilileri	9	5,7	2	1,7	19	8,1	9	19,1	39	7,0
Siyasetçi/Politikacı/ Bakan	23	14,6	12	9,9	34	14,6	7	14,9	76	13,6
Yerel yönetim	9	5,7	0	0,0	13	5,6	10	21,3	32	5,7
Diğer	12	7,6	11	9,1	9	3,9	7	14,9	39	7,0
Toplam	158	100,0	121	100,0	233	100,0	47	100,0	559	100,0

Küresel iklim değişikliği ile ilgili orman konusunda yapılan haberlerde akademisyen/uzman görüşlerinin %51,9'u yerli, %48,1'i yurtdışı kaynaklı; bilimsel rapor/araştırma/açıklama/çalışmaların %27,3'ü yerli,

%72,7'si yurtdışı kaynaklı; dernek/oda/vakıf/platform dayanaklı haberlerin %95,1'i yerli haber kaynağı, %4,9'unun yurtdışı haberler olduğu tespit edilmiştir (bkz. Tablo 8). Buradan bilimsel çalışmaların çoğunlukla yurtdışı kaynaklı olduğu, dernek-vakıf gibi sivil toplum kuruluşlarıyla ilgili haberlerin ise yerli kaynaklı olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Tablo 8

Küresel iklim değişikliği haberlerinin olayı açıklamada kullandıkları haber konusu ve kaynaklar

Haberin dayanağı	Haberin konusu ve kaynağı										Toplam
	Orman		Sel		Enerji		Yeşil		Toplam		
	Yerli	Yurtdışı	Yerli	Yurtdışı	Yerli	Yurtdışı	Yerli	Yurtdışı	Yerli	Yurtdışı	
Akademisyen/Uzman görüşü	14	13	41	10	25	13	3	0	83	36	119
Bilimsel Rapor/ Araştırma/ Açıklama/ Çalışma	6	16	10	9	23	25	4	5	43	55	98
Dernek/ Platform/ Kulüp	39	2	16	1	52	9	1	1	108	13	121
Kamu kurumu ve yetkilileri	13	2	8	1	9	2	0	0	30	5	35
Özel şirket ve yetkilileri	9	0	2	0	13	6	6	3	30	9	39
Siyasetçi/Politikacı/ Bakan	16	7	11	1	17	17	4	3	48	28	76
Yerel yönetim	8	1	0	0	10	3	10	0	28	4	32
Diğer	8	4	9	2	6	3	7	0	30	9	39
Toplam	113	45	97	24	155	78	35	12	400	159	559
Genel toplam	158		121		233		47		559		

Bu çalışma Ocak 2019 yılı sonrasını kapsamamaktadır. Ancak özellikle 2021 yılında iklim değişikliği konusunda önemli gelişmeler olmuştur. Örneğin Avrupa Yeşil Mutabakatı AB tarafından yürürlüğe konmuştur. Türkiye, imzaladığı ancak TBMM'den geçirmediği için yıllarca taraf olmadığı Paris Anlaşmasına 2021 yılında taraf olmuştur. Son olarak da Çevre ve Şehircilik Bakanlığının adı Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı olarak değiştirilmiştir. Bu gelişmeler, özellikle Avrupa Yeşil Mutabakatı, özel sektöründen yakından ilgilendirmektedir. Çünkü bu mutabakat kapsamında "Sınırdaki Karbon Vergisi Uygulaması"nın gündeme gelmiş olması, AB'ye ihracat yapan özel sektör temsilcilerini yakından ilgilendirmektedir. Bu nedenle özel sektörün iklim değişikliği konusundaki farkındalığının artırılmasına yönelik çalışmalara da ihtiyaç bulunmaktadır. Benzer şekilde belediyeler de iklim değişikliği eylem planları hazırlamaya başlamış, net sıfır karbon hedefi koymuşlar, hatta bazı belediyeler iklim değişikliği daire başkanlıkları oluşturmuştur. Bu nedenle ileride yapılacak çalışmalarda, 2021 öncesi ve sonrasındaki haberlerin karşılaştırılması şeklinde çalışmalara ihtiyaç duyulacaktır.

4. Sonuçlar

Gazetelere yansıyan küresel iklim değişikliği haberlerinin analiz edilmesine dayanan bu çalışma, iklim değişikliği haberlerinin son yıllarda artış eğilimi içerisinde olduğunu göstermektedir. İklim değişikliği gibi küresel bir konuda medyanın sorumlu bir yayıncılık anlayışıyla yayın yapması çok önemlidir. Çünkü iklim değişikliği birçok alana etki etmekte olduğu için o alandaki durum ve olayların ya nedeni ya da sonucu olmaktadır.

İklim değişikliği ile ilgili haberler içinde “Orman, ağaç, bitki, biyolojik çeşitlilik, ormansızlaşma, yeşil alan vb.” haberlerin oranı sadece %12,4’tür. Bu da, küresel iklim değişimi ile ormanlar arasındaki ilişkinin medya düzeyinde yeterince kurulmadığının bir göstergesidir. Çalışmamızda medyada iklim değişikliğiyle ilgili farkındalığın düşük olduğu ve iklim konusundaki uzmanlaşmış medya mensubu sayısının da düşük olması nedeniyle en azından 2009-2018 yılları arasında iklim değişikliğiyle, ormanları veya ormansızlaşmayı ilişkilendiren haberlerin yeterince yer bulmadığı şeklinde bir kanaate varılmıştır. Kamuoyunun da iklim değişikliği konusundaki bilgi birikiminin yeterli olmadığı düşünüldüğünde bu konuda medyaya büyük bir görev düşmektedir (Demircan ve ark., 2016; Şahin ve Üzelgün, 2016). Medya, son yıllarda artış gösteren iklim değişikliğiyle ilgili haberlerinde, iklim değişikliği ile ormanlar ve ormansızlaşma arasındaki ilişkiyi daha çok gündeme getirmelidir. Kamuoyunun iklim değişikliği ile ormanlar arasındaki ilişkiyi konuşur ve tartışır hale gelmesinin iklim değişikliğinin farkına varılmasına da destek olacağı çok açıktır.

Medyanın iklim değişikliği ile ormanlar ve ormansızlaşma arasındaki ilişkiyi daha çok gündeme getirmesi için; iklim değişikliği, ormansızlaşma, çevre ya da enerji haberciliği gibi konularda uzmanlaşmış gazetecilerin sayısının artması gerekmektedir. Bu kapsamda 2021 yılında Ekosfer Derneği tarafından “İklim Haberciliği Ağı” projesi kapsamında verilen eğitimlere benzer eğitimlerin verilmesi yararlı olacaktır.

Diğer yandan gazete haberlerindeki haber kaynakları incelendiğinde, iklim değişikliği ile ilgili olarak haberlerin; ağırlıklı olarak dernek, oda, vakıf ve platform gibi demokratik kitle örgütleri, daha sonra da akademisyen ve uzmanlar ile bilimsel rapor-araştırma-toplantı gibi çalışmalar dayanak gösterilerek gündeme gelmiş olduğu tespit edilmiştir. Yani bu durumda sadece medya değil, dernek, vakıf ve platformlar ile uzman ve akademisyenlerin de ormanlarla iklim değişimi ilişkisini yeterince kuramadığı veya medya ve kamuoyuyla pek paylaşmadığı anlaşılmaktadır. Bu durumda hem demokratik kitle örgütleri hem de uzman ve akademisyenlerin çalışmalarında iklim değişikliği ile ormanlar arasındaki ilişkiyi daha çok irdelemeleri faydalı olacaktır.

Teşekkür

Dr. Öğretim Üyesi Serhat Cengiz’e katkılarından dolayı çok teşekkür ederiz.

Yazar Katkıları

Erdoğan ATMİŞ: Analizi planlamış ve tasarlamıştır. Çalışmanın istatistiksel analizlerini yapmış ve makaleyi yazmıştır.

Doğanay TOLUNAY: Çalışmanın istatistiksel analizlerini yapmış ve makaleyi yazmıştır.

Damla YILDIZ : Veri toplamış ve analizini yapmıştır. Çalışmanın istatistiksel analizlerini yapmış ve makaleyi yazmıştır.

Çıkar Çatışması

Yazarlar çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Kaynaklar

Antilla, L. (2005). Climate of scepticism: US newspaper coverage of the science of climate change. *Global Environmental Change*, 15(4), 338–352.

- Arlt, D., Hoppe, I. and Wolling, J. (2011). Climate change and media usage: Effects on problem awareness and behavioural intentions. *The International Communication Gazette* 73(1-2), 45–63.
- Atmış, E. (2020). Türkiye orman varlığıyla ilgili değişimler ve nedenleri, (İçinde: TOD, 2020. Türkiye Ormancılar Derneği'nin 95. Kuruluş Yıldönümünde: Orman Varlığımız ve Ormancılık Üretim Faaliyetleri, Editör: K. Ok), ISBN: 978-975-93478-8-8, 82 sayfa, Ankara.
- Atmış, E. (2021). Türkiye'de ormansızlaşmanın gerçek boyutları. 3. Uluslararası Tarım ve Gıda Etiği Kongresi Bildiriler Kitabı. 5-6 Kasım 2021. (Edit: Yalım, N. Y. ve Evren, M.). ISBN: 978-605-80738-5-2, 380 s. Ankara.
- Aykaç, B. (2018). Küresel iklim değişikliği haberlerinin internet haberlerinde çerçevesi. *Muhakeme Dergisi/Journal*, 1(2), (2018) 73-84.
- Beck, U. (2010). Climate for change, or how to create a green modernity? *Theory, Culture & Society*, 27 (2-3), 254-266.
- Billett, S. (2010). Dividing climate change: Global warming in the Indian mass media. *Climatic Change* 99 (2010), 1–16.
- Boykoff, M. T. and Boykoff, J. M. (2007). Climate change and journalistic norms: A case-study of US mass-media coverage. *Geoforum* 38 (2007), 1190–1204.
- Boykoff, M. T. and Mansfield, M. (2008). 'Ye olde hot aire': Reporting on human contributions to climate change in the UK tabloid press. *Environmental Research Letters* 3, 1–8.
- Brossard, D., Shanahan, J. and Mc Comas, K. (2004). Are issue-cycles culturally constructed? A comparison of French and American coverage of global climate change. *Mass Communication and Society* 7(3), 359–377.
- COP26, (2021). Glasgow leaders' declaration on forests and land use (02.11.2021). UN Climate Change Conference UK 2021. Conference Web Page. <https://ukcop26.org/glasgow-leaders-declaration-on-forests-and-land-use/> (Erişim: 02.11.2021)
- Demircan, M., Turan, N., Arabacı, H., Coşkun, M., Türkoğlu, N. ve Çiçek, İ. (2016). Gündem belirleme modeline göre yazılı basındaki iklim değişikliği haber ve köşe yazılarının analizi. *TÜCAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu*. Ankara.
- DKMP, (2022). Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü Resmi İstatistikleri (Official Statistics of General Directorate of Nature Conservation and National Parks). <https://www.tarimorman.gov.tr/DKMP/Menu/18/Korunan-Alan-Istatistikleri> (20.05.2022).
- Gavin, N. T. (2009). Addressing climate change: a media perspective. *Environmental Politics*. Vol. 18, (5), 765–780.
- İÇK, (2022). İklim Haberciliği Ağı. İstanbul Çevre Konseyi Web Sitesi. <https://www.ick.org.tr/iklim-haberciliği-agi/> (06.03.2022)
- IPCC, (2013). Summary for policymakers. In: *Climate change 2013: The physical science basis. Contribution of Working Group I to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* [Stocker, T.F., D. Qin, G.-K. Plattner, M. Tignor, S.K. Allen, J. Boschung, A. Nauels, Y. X#a, V. Bex and P.M. Midgley (eds.)]. Cambridge University Press, Cambridge, United Kingdom and New York, NY, USA.
- İklim Haber ve Konda, (2021). Türkiye'de iklim değişikliği ve çevre sorunları algısı 2020. <https://www.iklimhaber.org/wp-content/uploads/2020/11/konda-arastirma-rapor-2020s.pdf>
- İklim Haber ve Konda, (2022). Türkiye'de iklim değişikliği ve çevre sorunları algısı 2021. <https://www.iklimhaber.org/wp-content/uploads/2022/02/konda-arastirma-rapor-2021-y.pdf>
- NIR Turkey, (2021). Turkish Greenhouse Gas Inventory 1990-2019. National Inventory Report for submission under the United Nations Framework Convention on Climate Change. Turkish Statistical Institute. <https://unfccc.int/documents/271544>

- OGM, (2022). Orman Genel Müdürlüğü Faaliyet Raporu 2021. OGM WEB Sitesi <https://www.ogm.gov.tr/tr/e-kutuphane-sitesi/FaaliyetRaporu/Orman%20Genel%20M%C3%BCd%C3%BCr%C3%BCl%C3%BC%202021%20Y%C4%B1%20Faaliyet%20Raporu.pdf> (06.03.2022).
- Olausson, U. (2009). Global warming global responsibility? Media frames of collective action and scientific certainty. *Public Understanding of Science* 18(4), 421–436.
- Peters, H. P. and Heinrichs, H. (2008). Legitimizing climate policy: The ‘risk construct’ of global climate change in the German mass media. *International Journal of Sustainability Communication* 3, 14–36.
- Sampei, Y. and Aoyagi-Utsui, M. (2009). Mass-media coverage, its influence on public awareness of climate-change issues, and implications for Japan’s national campaign to reduce greenhouse gas emissions. *Global Environmental Change*, 19(2), 203–212.
- Şahin, M. (2020). İklim değişikliği ve bilim gazeteciliği: Avustralya yangınları haberlerinde bilim izi. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder)*, 8 (2), 1011-1030.
- Şahin, Ü. ve Üzelgün, N. A. (2016). İklim değişikliği ve medya. *İstanbul Politika Merkezi Yayını*. 20 P. İstanbul.
- Tolunay, D. (2017). İklim değişikliği ile mücadele kapsamında ormancılıkta yeni kavramlar ve Türkiye: ormansızlaşma, ormanların bozulması, ormanlaştırma ve yeniden ormanlaştırma. *IV. Ulusal Ormancılık Kongresi*. 15-16 Kasım 2017. Antalya.
- Tolunay, D. (2021). Kamuoyu ekolojik krizin ve iklim değişikliğinin farkında, peki ya politikacılar? Türkiye’de iklim değişikliği ve çevre sorunları algısı 2020. <https://www.iklimhaber.org/wp-content/uploads/2020/11/konda-arastirma-rapor-2020s.pdf> s.15.
- Toros, E. (2018). İklim değişikliği alanında ortak çabaların desteklenmesi projesi- Algı araştırma raporu. AB Projesi/İklimin, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, AB, Ankara, 37 s.
- Uzelgün, M. A. and Castro, P. (2014). The voice of science on climate change in the Mainstream Turkish Press. *Environmental Communication*, 2014. 8 (3), 326–344.
- Yetkin Cılızoğlu G. ve Sayımer, İ. (2009). Yazılı basında risk algısının oluşturulma süreci: küresel ısınma örneği. *Marmara İletişim Dergisi* (15)0-0. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruid/issue/25255/266976>.
- Zehr, S. C. (2000). Public representations of scientific uncertainty about global climate change. *Public Understanding of Science* 9(2), 85–103.
- Weingart, P., Engels, A. and Pansegrau, P. (2000). Risks of communication: discourses on climate change in science, politics, and the mass media. *Public Understand. Sci.* 9 (2000), 261–283.